

SKUP 2001 – 7

Prosjekt: Villa Brake-saken
Medarbeider: Eivind Kopland
Publikasjon: Drammens Tidende
Publisert: Mars – november 2001
Medium: Avis
Tema: Barnevern/forvaltning

- utskrift fra mail
sendt 7.1.2002



Eivind Kopland
07.01.2002 14:37

To: brit.tangen@ij.no
cc:
Subject: skup-sak

Til
Skup-sekretariatet
Institutt for journalistikk

...PDF-filer med samtlige saker sendes på diskett pr. post

Metoderapport Villa Brake-saken

Villa Brake-saken, publisert i avisen Drammens Tidende i perioden 23.3 - 9.11. 2001

Journalist: Eivind Kopland.

Redakjonens adresse. Drammens Tidende, Postboks 7033, 3007 Drammen (tlf. 32204000)

Journalistens adresse: Drammens Tidende, Boks 5, 3371 Vikersund (tlf. 32786473).

Kort beskrivelse

Villa Brake-saken omhandlet en privat barnevernsinstitusjon på Geithus på Modum. Her var opptil 15 ungdommer fra hele østlandsområdet plassert.

Vi satte et kritisk søkelys på institusjonen, blant annet på personellet som var ansatt til å ta seg av de unge, kostnadene opphold medførte for hver enkelt kommune, samt den luksusen eierne veltet seg i som følge av dette.

Etter at avisen tok opp forholdene ble ungdommene trukket ut. I dag er institusjonen nedlagt og alle boligkompleksene er lagt ut for salg.

Vi omhandlet Villa Brake spesielt, med det resultat at myndighetene satte søkelyset på private barnevernsinstitusjoner generelt. Det at denne saken kom i søkelyset, gjorde at flere fylkesbarnevern forandret sin praksis, og satt i verk strengere kontroll, ved utplassering av ungdommer.

Villa Brake hadde opptil 15 ungdommer fra 10-18 år. De hadde rundt 20 ansatte.

Disse var i hovedsak fordelt på de to hybelhusene Ville Brake i Geithus sentrum, samt Braketo, 500 meter unna. I tillegg disponerte man et småbruk, Braketun, på Drolsum ved Vikersund, en stor hytte på Golsfjellet, to leiligheter i Spania (Alfaz del Pi), en stor og meget lukseriøs bestyrerbolig (bygget for fire millioner kroner), samt tre personalboliger.

Familiebedriften ble gjort om til et aksjeselskap i 1998. Hovedaksjonærer var styrer og daglig leder og hennes mann. Sistnevnte døde i 1999. Familien hadde syv barn, hvorav seks har vært eller var ansatt ved institusjonen. Dette gjaldt også svigersønner/døtre/ samboere.

I hovedsak var dette altså en familiedrevet bedrift, hvor det skulle vise seg at både barn og deres ektefeller/samboere hadde vært borte i narkotikavirksomhet.

Bakgrunn for saken

Flere tips til undertegnede som gikk på følgende:

- Omsetning av narkotika på institusjonen.
- Mye småkriminalitet i lokalmiljøet forårsaket av de ungdommelige beboerne uten at dette ble fulgt opp av betjeningen.
- Ansette folk med en "broket" fortid.
- Kom over en narkodome på en av de vi trodde var ansatt
- Et generelt inntrykk av en noe "lurvete" institusjon hvor forholdene opprørte lokalbefolkningen

De nevnte tipsene var noe som tilfløt i en periode fra tidlig i 1998 til serien startet opp i mars 2001.

Undertegnede opprettet en egen bok med tips hvor alle forhold ble beskrevet, samt navn og telefon til kilder. Hadde da en solid bakgrunnsinformasjon å bruke.

I den siste måneden før saken startet opp, gjennomførte jeg også flere samtaler med tidligere ansatte på institusjonen. Dette i uformelle intervjuer med lovnad om å ikke røpe deres identitet. Disse møtene ble ofte gjennomført på mitt kontor på kveldstid. Redaksjonsledelsen og kollegaene var ikke informert om dette.

Problemstilling

Undertegnede ønsket å finne ut om:

1. forholdene rundt Villa Brake var så ille som ryktene i lokalsamfunnet skulle ha det til..
2. og om regelverket rundt private barnevernsinstitusjoner gjør det så enkelt å starte og drive denne type institusjoner.

Denne problemstillingen lå i bakhodet under hele prosessen, men sakens gang og utvikling førte til at vi fulgte også den nyhetsmessige utvikling som skjedde.

Metoder og kilder

Undertegnede skjønnte fort at det var mange betenkelige forhold ved institusjonen, men at de nyhetsmessige beste poengene kunne dele arbeidet opp i flere faser:

Fase A: ansatte som angivelig ikke hadde stien ren i forhold til landets lover,

Fase B: . det faktum at man tjente grovt på ta vare på andre barn. Dette uten utdanning og faglig bakgrunn

Fase C: . Hvilke økonomiske verdier eierne av institusjonen satt på

Fase D: Forhold til myndighetene, og myndighetenes forhold til Villa Brake og andre tilsvarende institusjoner.

Fase A

Innhente opplysninger:

Hvordan finne ut om ansatte, tidligere ansatte og deres fortid.

Her var det naturlig å ty til institusjonens egne Internett-sider. Her ble det redegjort i et billedgalleri hvem som jobbet der, hvilken avdeling de var tilknyttet , og det var sågar lagt ut bilder på de fleste. Internettsidene var ment som en flott presentasjon for eventuelle nye kunder. Undertegnede tok utskrift av samtlige sider (cirka 20). Dette var godt. Første dag etter at vi hadde omtalt Villa Brake, ble sidene fjernet fra nettet. Siden aldri opprettet igjen.

I tillegg sikret jeg meg lister over samtlige ansatte på institusjonen. Dette fra fylkesbarnevernet i Akershus. Dette var en del av det såkalte grunnlagsdokumentet, en presentasjon av stedet. Bestillingen medførte mange spørsmål om hva det skulle brukes til, og medførte også en beskjed til ledelsen på Villa Brake om at vi hadde fått tilsendt dette grunnlagsdokumentet.

I mine samtaler med tidligere ansatte sørget jeg for å lage en fortegnelse over samtlige ansatte, samt deres arbeidsoppgaver.

Etter disse tre elementene var utført kunne jeg med sikkerhet fastslå hvem som hadde hatt sitt virke der, og hvem som fortsatt jobbet på institusjonen.

Bearbeide dette:

Dette ble en møysommelig prosess. Ved hjelp av mine kontakter i politiet fikk jeg vite hvem av personene som hadde dommer på seg, og hvem som hadde vært i politiets søkelys uten å bli dømt.

På sorenskriverkontret fikk jeg imidlertid ut alle de siste domfellelser til personene jeg ba om. Her var også til en viss grad deres kriminelle fortid beskrevet.

Fikk det nå svart på hvitt av tre tidligere ansatte, som alle var beskrevet som miljøarbeidere, hadde drevet med både kjøp, oppbevaring og salg av narkotika. To av disse hadde fått lengre dommer for alvorlige forhold. Disse var også straffet for vinningskriminalitet. Noen av forbrytelsene hadde også skjedd mens de fortsatt var ansatt for å ta vare på barn og unge. Disse to var tilkommende svigersønner til daglig leder og styrer på institusjonen. Den tredje, som blant annet var arrestert for smugling av narkotika, var datter av samme person.

Med det samme fikk jeg dommer/kjennelser som viste at tre nåværende(daværende) ansatte var dømt for brudd på narkotika og legemiddelloven. En av disse var avdelingsleder på Braketo, og svigerdatter av styrer og daglig leder.

Konklusjon/Utskrift:

Jeg hadde nå nok bevis til å lage den første artikkelen, den som kanskje rystet mest, og som skulle bli

første skritt mot slutten for Villa Brake AS.

Ledelsen på institusjonen ble selvfølgelig kontaktet. Styrer nektet for alt, og mente de hadde ryddet opp etter hvert som problemer hadde dukket opp. Hun skjønte imidlertid at det begynte å brenne, og gjorde vendereis fra sin tur med bil til Spania.

Intervjuet også svigersdatteren og avdelingslederen, som var dømt for innførsel av narkotika. Hun nektet for alle forhold, og visste ikke da at undertegnede satt på rettsdokumentene.

Denne artikkelen ble hovedoppslag i avisen fredag 23. mars.

Fase B

Store økonomiske gevinster - uten formell bakgrunn

I institusjonens målsetting (i grunnlagsdokumentet) kunne en lese at målet var å behandle unge mellom 10 og 20 år som har problemer med rus og kriminalitet.

Det var da naturlig å spørre seg hvilken faglig ballast og bakgrunn ledelsen, samt de ansatte, hadde for å klare dette.

I grunnlagsdokumentet kunne en lese at styrer hadde både sosionomstudie og barnevernspedagogstudie bak seg. Stemte dette?

 Og hva slags kompetanse satt de ansatte på?

En møysommelig prosess startet.

Jeg fikk vite at styrer hadde gått på sosialhøyskolen i Oslo. Ved kontakt dit fikk jeg greie på at sosionomstudie ikke var fullført. Hun hadde meldt seg, men knapt nok vist seg på skolen. Fikk også greie på at hun ikke hadde greid å gjennomføre praksis som skulle utføres i barnevernstjenesten i hjemkommunen Modum.

Altså, ingen formell utdanning på styrer!

Hva så med de ansatte?

Ved hjelp av mine kilder fikk jeg sjekket bakgrunnen på dem som jobbet nærmest ungdommene. Den eneste som hadde relevant utdanning, var en sosionom som hadde 40 prosent stilling. Hun var imidlertid langtidssykemeldt.

Utdannet personell hadde riktig nok vært innom tidligere, men alle hadde sluttet etter kort tid.

Økonomiske fordeler:

Innhenting av opplysninger

Hentet ut likningstall for ledelsen for flere år tilbake.

Hentet ut opplysninger om kredittverdighet fra Dun & Bradstreet

Hentet ut regnskaper fra regnskapssentralen.

Innhentet faktaoplysninger fra flere fylkesbarnevern om utgifter de hadde hatt på bruk av Villa Brake, herunder også pris på døgnopphold.

Bearbeiding

Ved å sammenfatte dette, skjønte en fort at her var masse penger å tjene. Med opptil 4500 kroner i døgnopphold, og et gjennomsnittlig døgnopphold til mellom 2500 og 3000 kroner, steg inntektene raskt.

Når man i 1999 hadde driftsinntekter på nær ti millioner kroner, skjønte en fort at dette var en gullgrube.

Styrer og daglig leder var da også høyt oppe på inntekststoppen flere år etter hverandre.

Konklusjon/utskrift

Tallenes tale fra institusjonen var nok til den første oppfølgingartikkelen. Dette var da tall jeg hadde brukt uker og måneder på å hente inn. Denne saken (Villa Brake er millionbutikk) kom på trykk lørdag 24.4.

Dette sammen med reaksjoner på institusjonen fra Berit Kristiansen, fylkesbarnevernssjef i Akershus. De hadde da 11 barn og unge plassert på denne private familiedrevne institusjonen.

Fase C

Hvilke verdier satt institusjonen på?

Innhenting av opplysninger

Utskrift av institusjonens egne inernettsider

Teknisk etat i Modum kommune om størrelse på eiendommer og hus.

Intervjuer av bygningsarbeidere som hadde ført opp/restaurert.

Intervju med tidligere ansatte som visste alt om institusjonens verdier.

Bearbeiding

Undersøkelsene viste at man nærmet veltet seg i luksus, og at denne ikke nødvendigvis kom ungdommene til gode.

Bestyrerboligen var bygget for om lag fire millioner kroner. Her var det høyttalere i alle rom og gullkraner på badet. To leiligheter i syden, et småbruk på landet, hytte på fjellet og småbruk, foruten de to institusjonsbygningane, var også en del av det hele.

Hytta og syden -leilighetene viste seg å bli brukt dels som utfluktsmål for ansatte og beboere, dels som frynsegode for ansatte, samt ikke minst feriehus for ledelsen ved institusjonen. En ung jente som var beboer/pasient ble sendt på langtidsopphold i Spania. Dette med en utdannet pleier, styrerens yngste datter på om lag 20 år.

På småbruket bodde også en datter av styrer med sin samboer. Ungdommene kom tidvis hit til Braketun, men ble aldri boende for lengre perioder.

Konklusjon/utskrift

Jeg fant svært mye av det lite relevant for saken. Det er ikke ulovlig å sitte på slike verdier. Ledelsen på Villa Brake hadde aldri gjort noe ulovlig, men kun utnyttet et system så langt det lot seg gjøre. Verdierne selskapet satt på ble nevnt i flere artikler og faktarammer, og forhold rundt og omkring verdier og luksus kom delvis fram på et mye senere tidspunkt. Dette da man bestemte seg for å selge det meste for til sammen 12,4 millioner kroner. (Artikkel 10.11)

FASE D

Forhold til myndighetene

Det var særlig tre instanser det var naturlig å ta kontakt med.

Fylkesbarnevern som hadde anbefalt Villa Brake for sine kommuner. Det gjaldt Buskerud, Østfold, Oslo og Akershus. Sistnevnte var den desidert største kunden.

Kontakten med de fire respektive fylkesbarnevern ble tatt først etter at de første artiklene hadde vært på trykk.

Reaksjonene ble at Buskerud og Østfold fant andre tilbud til sin egen ungdom umiddelbart. Oslo valgte å følge Akershus, som brukte mye tid og ressurser på å undersøke forholdene. Tidlig i mai måned ble det også bestemt at disse også ville bryte samarbeidet med Villa Brake.

Sosial og familieavdelingen hos fylkesmannen i Buskerud hadde tilsynsansvar på Villa Brake. Disse følte det helt klart pinlig når ting ble avdekket i media som de selv ikke hadde klart å finne ut av.

Denne etaten hadde en svært lunken holdning til oss.

Vi fikk imidlertid ut den generelle rapporten etter to tilsynsbesøk. Dette avdekket svært lite vi hadde nytte av.

Vi intervjuet også avdelingsdirektør Anne Katrine Dahl som uttrykte stor frustrasjon over manglende regelverk for slike private barenvernsinstitusjoner, og på grunn av dette også store problemer med å føre et forsvarlig tilsyn.

En kontakt ble også tatt til barne og familieminister Karita Bekkemellem Orheim. Og det i de dagene høringsfristen gikk ut for en ny lov som skal gjøre det vanskelig å drive både offentlig og private institusjoner innen barnevern.

Dette blant annet ved lovfeste krav til innhold, til bemanning og de ansattes kvalifikasjoner, nettopp de forholdene vi hadde tatt opp ved vår lokale institusjon.

Denne loven blir ventelig vedtatt i nær fremtid.

Modum lensmankontor, ved lensmann Jan Hartz, ble også intervjuet. Han kunne ikke si så mye klanderverdig om institusjonen, men innrømmet at han var bundet av taushetsplikten.

Et intervju med helse og sosial sjef Torbjørn Festvåg i Modum kommune, avdekket at disse i brevs form hadde gitt uttrykk for at de brøt alt samarbeide med institusjonen allerede før avisen tok opp saken. Dette fordi de på ingen måte ville bli forbundet med Villa Brake AS. Denne ble trykket 26.mars

Sluttfasen

Ungdommene ble tilbakeført til sine hjemkommuner i løpet av sommeren 2001. Etter det vi har grunn til å tro, prøvde ledelsen på Villa Brake på ny å knytte til seg ny ungdom, fortrinnsvis fra nord i landet. Dette lyktes man ikke med. Personalet ble først permittert, senere oppsagt.

De to hybelhusene, småbruket, styrerboligen og minst to funksjonærboliger er lagt ut for salg. Dette for til sammen 12,4 millioner. Artikkelen om dette salget ble den siste i vår serie om den private familiedrevne barnevernsinstitusjonen Villa Brake AS.

Fyllkestingspolitikkerne i Buskerud krevde nye rutiner etter Villa Brake-avsløringen. I et møte sto de samlet, fra SV til FrP, med kritikk av pengebruk og manglende kontroll. Akershus har også lagt om sine rutiner. Dette ved en større grad av kontroll over de institusjonene man sender ungdom til.

-Vi stiller nok noen andre, og flere spørsmål, nå etter Villa Brake-saken, sa fylkesbarnevernleder Berit Kristiansen 3.januar 2002.

Arbeidstid:

Det er umulig å telle antall timer som er blitt brukt på prosjektet. I opptil et par år kvernet dette rundt i hodet, og nedtegnelser ble gjort. I den siste tiden før artiklene kom på trykk brukte jeg all fritid til å gjøre reaserch. Da serien kom i gang, brukte jeg anslagsvis en halv arbeidsdag hver dag i to uker på dette arbeidet. Siden har det blitt brukt noen timer her gang det har vært en naturlig nyhetsoppfølging. Undertegnede jobber som nyhetsleder på et avdelingskontor, og det har vært helt umulig å drive kun med dette prosjektet alene. Andre nyhetssaker, oppfølging av medarbeidere og frilansere, samt produksjon av en lokalside hver dag, har også vært en dyd av nødvendighet.

Problemer underveis

Dette var saken som engasjerte så inntil de grader at det kom til en masse mer eller mindre seriøse tips underveis. Ungdommene som bodde på institusjonen ønsket også å prate med oss. Dette for å fortelle ytterligere ting enn det som kom fram i avisen. De følte seg ikke godt behandlet av ledelsen. Her gjaldt det mer enn noen gang å holde tungen rett i munnen. Hadde vi skrevet alt vi fikk vite, kunne vi nær sagt fylt avisen hver dag i en lengre periode. Vi kunne imidlertid bare gå ut med det vi kunne bevise, det vi hadde svart på hvitt. Svært mange tips ble imidlertid fulgt nesten helt til mål uten at de kom leserne til del.

Det ble også et problem at institusjonen var svært lite samarbeidsvillig. De la lokk på alt, og nektet å prate med oss. Muligens ble dette også deres skjebne, at de ikke ville fortelle offentlig hva som foregikk og hvordan de drev.

Mange måtte sies opp og permitteres som følge av nedleggelsen. Dette førte til sterke reaksjoner fra ansatte og deres familier. Jeg mottok flere telefoner med beskjed om å slutte skriveriene. Mottok også helt klare drapsrusler. Jeg hadde ødelagt fremtiden til flere familier. Undertegnede ble også advart underveis, blant annet av politiet. Enkelte av de berørte skal ha brukt fysisk makt ved andre anledninger hvor livet gikk imot.

Det ble ikke oppfattet som et problem, men både riksavisen Dagbladet og lokalavisen Bygdeposten hev seg på saken underveis. Dette med solskinnshistorier fra institusjonen, som med glede åpnet dørene når de skjønnte at det var positive artikler på gang. Begge skrev om ungdommer som ble godt tatt vare på, og om hvor synd det var på ungdommene som ble revet opp fra et miljø de trivdes så utmerket i.

I et lite samfunn, hvor mange kjenner mange, var det heller ikke alltid like lett å bedrive en så "tung" journalistikk. Eier og daglig leder på institusjonen hadde fra tidligere av hatt tunge dager med narkotikamisbruk blant egne barn, og det som kom fram måtte jo få konsekvenser. Hun hadde også for noen år tilbake blitt kåret til "årets mor" i et riksdekkende ukeblad. Mange ble derfor sjokkerte når forholdene dukket opp.

Erfaringer

Det var et helt klart problem at en måtte bruke mye av fritiden på Villa Brake-prosjektet. Det hadde vært lettere hvis alt annet nyhetsarbeid kunne vike for en lengre periode, noe som kanskje ville vært lettere i en større redaksjon.

Det var også svært nyttig kunne spille vegg med de andre medarbeiderne på vårt avdelingskontor. De evnet å se saken fra flere sider. Dette gjorde godt for en som til de grader hadde dukket ned i problemstillinger.

I ettertid ville jeg nok ha jobbet enda mer målrettet mot det som var hovedmålene. Jeg brukte utrolig mye tid på saker og tips som aldri ble noe av.

Dette var helt klart saken hvor svært mye "grums" fantes, men hvor det var ekstremt viktig å kunne dokumentere ting. Min erfaring er derfor at all den tid jeg hadde brukt på forhånd for å sette meg inn i forholdene, var svært nyttig. Ellers hadde det ikke vært mulig å trykke artiklene så tett som det ble gjort.

Det vil også være riktig å nevne at det aldri var noe mål å gjøre slutt på Villa Brake. Det var, etter min mening, noe som skjedde fordi virksomheten som ble bedrevet ikke tålte offentlighetens lys.

Vikersund, 7.1.2002-01-07

Eivind Kopland

Med vennlig hilsen

Eivind Kopland
Nyhetsleder Drammens Tidende, Modum-kontoret
32786473 (jobb), 92266618 (mobil), 32785660 (privat)